

LISTEK.

Carska krona in suženjska veriga.

Odlomek iz zgodovine bolgarske države. Po nem. izvirniku spisal A. M. (Dalje.)

Šišman je odšel. Sinovi so ostali in se živo pogovarjali med seboj o važnem podjetju, za katero jih je odbral oče. In predno je pretekla ura, so jahali 3 bratje David, Mojzes in Aron skupno po grajskem hribu navzdol in skozi mesto, kjer je ubral vsak svojo smer, kakor jim je oče zapovedal.

Stari bolgarski sedež na grajskem hribu v Trnovem je tvoril že dokaj dni središče daleč razširjene zarote, delo starega Šišmana. Hitreje, kot si je mislil sam, šinila je drzna misel v srca mnogobrojnih nezadovoljnih. Na rodovini Šišmanov počivala je zadnja nada. V Šišmanu so videli edinega moža, ki se lahko reši domovino.

Bila je usodepolna zmeta Simeonova, da je imenoval Petra svojim naslednikom, ostale sinove: Mihaela, Janeza in Bojana (Benjamina) pa je popolnoma izključil od vladarstva. Zmeta se je pozneje še huje razvila, ko je nastala za vladanja Petra popolnoma drugača politika in je mesto stoletja trajajočega sovraštva z Bizancem zavzelo prijateljstvo, ki se je naslanjalo na ženitbeno zvezo. Zgodilo se je prvokrat, da je postala grška princezinja bolgarska carica, kar je prepovedovalo celo neka rodbinska postava cesarja Konstantina Velikega, da se ne smejo poročiti cesarske princezinje z „barbarskimi“ knezi. Grška nadutost pa je smatrala Bolgare, čeravno so se že davno izpreobrnilih krščanskih veri, še za „barbare“, in prav mnogo jih je bilo v Carigradu, ki so smatrali zvezo Marije, hčerke Cezarja Kristofora, sina Romanovega, z Bolgarom Petrom, za nepristojno možitev, med tem, ko se mnogo Starobolgarov iz političnih vzrokov ni nič kaj veselilo tega zakona, ker so se bali vztočno-rimskega vpliva v svoji deželi. Niso se motili. V Bolgarijo z novo carico došli mnogobrojni Grki so postali v kratkem času radi prevzetnosti in izzivajočega obnašanja pri Starobolgarjih tako osovraženi, da je nezadovoljnost rasla v deželi z vsakim dnem in kmalu tudi javno izbruhnili.

Najprej se je dvignil Petrov brat Janez, ki so ga podpirali privrženci stare Simeonove politike, in se skušal polastiti prestola. Toda podjetje je izpadlo. Janez so pretepli s šibami in pristaše kruto kaznovali. Na zahtevo cesarja Romana je šel Janez v Carigrad, kjer ga je cesar oženil z bogato Armenko.

Slabše se je končal upor, ki ga je povzročil Mihael, najstarejši brat Petrov, v zahodni Macedoniji. Mihael je obležal in njegovi pomagači so se razkropili po macedonskih gorah, kjer so živeli roparsko življenje kakor današnji balkanski hajduki.

Preteklo je nekaj desetletij. Razmere v Bolgariji so postajale vedno slabše, k čemur so posebno pripomogli pogosti vpadi Ogrov, kojih ni mogel zabraniti car Peter.

V soglasju s svojimi štirimi sinovi, je sklenil stari Šišman, končati te, za Bolgarijo tako žalostne razmere. — Da bi bil poučen o gotovih stvareh na carskem dvoru v Preslavi, je poslal tjakaj najpogumnejšega sina Samuela kot skrivnega poizvedovalca. Kar mu je ta sporočil, se mu je zdelo zadostno, da stori končno preudarjeni korak in odstrani krinko. Prihodnje dni je Šišman porabil za to, da je zbiral pristaše. Kakor hitro se je to zgodilo, je dal oklicati v Trnovem, da kdor ljubi Bolgarijo, naj se mu pridruži, da odstranijo carja, ki je pod varstvom Grkov. — Kmalu so se zbrali mnogi ustaši, katerim je načeloval Šišman.

Kakor hitro je slišal car Peter o nevarnem gi-

banju, ki je izbruhnili v Jantrski dolini, je sklical vso svojo vojsko, ki je bila močnejša od Šišmanove, in Šišman je bil prisiljen, umakniti se v zapadno Bolgarijo, kjer se mu je posrečilo, zapaliti celo Macedonijo in Albanijo z ognjeno bakljo upora. S posebno vneto se je zavzelo za Šišmana slovansko prebivalstvo, ki je stanovalo ali v lastno ustanovljenih mestih, ali bilo nastanjeno po vaseh kot poljedelsko ljudstvo. Zastonj je bil ves odpor carja Petra, da bi zajezil mogočni tok. Šišmani so neprenehoma pridobivali ozemlje, in čez nekaj časa je bil glavni mlade struje dovolj močen, da se da razglasiti za carja Zapadne ali Nove Bolgarije in zavzame vladarski sedež v Ohridi. Tako je bila tedaj razdeljena mogočna država Simeonova v dva dela, v ravnokar imenovano Zapadno Bolgarijo in v Vzhodno ali Staro Bolgarijo, ki se je raztezala od brega Donave do Balkana, v kateri je vladal car Peter.

Od leta 963. je sedel na bizantinskem cesarskem prestolu mogočni vladar, Nikefor Fokas, izvrsten vojskovodja in imeniten državnik. Gnusilo se mu je, da je moral vztočno rimsko cesarstvo izza ženitve carja Petra z nečakinjo cesarja Romana, plačevati Bolgarom letni davek.

Leta 965. so prišli v Carigrad kakor po navadi bolgarski odposlanci po davek. Nikefor se je pred kratkim vrnil iz Male Azije, kjer je premagal Arabce, za kar so mu Bizantinci priredili veliko slavnost. Med tem pa so došli Bolgari. Cesar jih je sprejel v prisotnosti celega dvora.

„Kaj hočete od mene?“ je zaklical v popolnem občutku ravnokar dobljene slavne zmage. „Kako se drznete, kaj takega od mene zahtevati in priti po davek? Vrnite se k svojemu umazanemu in beraškemu ljudstvu in k svojemu kozuharju, ki vam vlada, in povejte, da je nehal čas grškemu poniževanju.“

Bolgarski odposlanci so izrazili svoje ogorčenje. Zato jih je dal Fokas bičati. Brezdvomno je hotel cesar vojsko z Bolgarijo, ko je mislil istotako premagati, kakor se mu je posrečilo Arabce.

Vendar ni hotel Fokas takoj napovedati carju Petru vojske, ampak smatral za enkrat dovolj, da zasede bolgarske obmejne utrdbe. Potem je poslal patriarha Kalokira k Svjetoslav, mogočnemu ruskemu velikemu knezu, ki je vladal v Kijevu, in mu ponudil za njegovo pomoč pri vladavi Bolgarom 100.000 ruskih zlatnikov. Svjetoslav pa je še posebej dejal Kalokiru:

„Slušaj, mogočni knez! Veš, kako lepa in rodovitna je dežela Bolgarov; tvoji Rusi občujejo z Bolgari na trgovskem trgu in v Mezembriji ter razumejo ceniti zaklade one dežele. Vojskuj se proti carju Petru in osvoji si Bolgarijo, meni pa pomagaj na bizantinski prestol!“

Svjetoslav je bil bojaželjen, mlad knez. Drzni predlog zvitega Grka mu je ugajal. Odkorakal je z 10.000 najboljšimi možmi svoje vojske v avgustu 967. proti Donavi in se izkrcal v kljub odporu Bolgarov na bolgarskem ozemlju. Kmalu si je osvojil deželo, ko je plenil, kolikor se mu je poljubilo. Namenil se je, da jo nikdar več ne zapusti, kajti mnogo bolj mu je ugajala Bolgarija, ko njegova ruska domovina s pustimi, daljnimi stepami.

Naenkrat doleti velikega kneza novica, da so vdrli Pečenegi v rusko ozemlje in oblegajo Kijev. To ga je prisililo k povratku.

Komaj je Svjetoslav odšel iz Bolgarije, so že prišli na bolgarski dvor grški poslanci, da sklenejo v imenu cesarja zvezo proti Rusom. Fokas je namreč spoznal namen velikega kneza, da bi smatral Bolgarijo za z mečem osvojeno last, in bi bil rad vesel, da se iznebi neprijetnega zaveznika, ki bi lahko postal tudi nevaren vzhodni rimski državci.

Car Peter je sprejel cesarjevo ponudbo, ki se je pričel pripravljati nato za vojsko proti Rusom. Tedaj pa je umrl vladar Bolgarov iz žalosti radi poraza, ki ga je doživel v januarju l. 969. Bolgarska cerkev ga je prištela svetnikom.

hodkih v velikih občinskih šumah, da se lahko krije vse te potrebe. Da, še več: letos je z ozirom na splošno draginjo dovolilo občinsko zastopstvo mestnim uslužbencem draginjsko podporo, ki se je izplačala po številu službenih let.

9. maja 1873. petek, se je dogodilo, da je doživela dunajska borza krah (polom). Takrat je bilo vse „olno“ bogatinov uničenih. Nad sto posirotelih bogatih družinskih očetov si je ta dan vzelo življenje. Ta polom je napravil tisoče in tisoče revežev. Isti dan se je razglasilo 129 konkurzov.

Voz s kočijama in konjem vred padel v morje. Pred nekaj dnevi se je splasil v Trstu konj, ki je bil na pomolu vprežen pod voz, na katerem je sedel 18-letni Albert Dellabona. Konj se je začel umikati nazaj in kljub temu, da so ga prijel za vajeti, ga niso mogli umiriti. Nesreča je hotela, da je prišla kočija čez rob pomola ter tako potegnila konja in kočijaža s seboj v morje. Konj in kočijaž sta utonila. Kočijaža so sicer potegnili iz vode ter ga poskušali oživeti, a bilo je vse zaman. Bil je mrtev.

Rekruta so dražili na Dunaju trije delavci, ko je ta z nekim tovarišem te dni lezel nekoliko nasekan od nabora. Fant se je razjezil in skočil nenadoma za onimi tremi delavci. Enega je zabodel do smrti, druga dva pa je smrtno-nevarno ranil. Namesto domov, je marširal rekrut v zapor, da premišljuje svoje dejanje.

3. maj v življenju Napoleona I. Ta veliki vladar je bil zrušen s porazom v takozvani bitki narodov pri Lipskem na jesen l. 1813. Ko so začetkom leta 1814. zavezniške čete udrle na Francosko, jim je mo-

Nevarnost za Vzhodno Bolgarijo je bila sedaj velika. Država Petra je osirotela, kajti sinova rankega, Boris in Roman, sta se nahajala v Carigradu na dvoru kot talnika. Že so poskušali Šišmani, osvojiti si Staro Bolgarijo, in v tej deželi se nahajajoči pristaši so se javno izrazili za Davida, sina Šišmanovega, ki je med tem umrl. A prizadevanje Šišmanov se je izjalovilo. Nekega dne prispo sinovi umrlega carja v Preslavo, koje je izpustil Fokas, in Boris, kot drugi tega imena, si je prisvojil vladarstvo (970).

Bil je skrajni čas, kajti že so bili Rusi zopet na bolgarskih tleh. Veliki knez Svjetoslav se je poljski 969. povrnil v Bolgarijo s trdnim sklepom, da jo bo de trajno obdržal. Bolgari niso bili nikakor veseli tega sklepa. Enoglasno so se dvignili proti velikemu knezu. V bližini Preslave so se vrgli z vso silo na rusko armado. Že je mislil Svjetoslav, da je bitka izgubljena, ko izpodbudi njegov hrabri vzgled bojovnike, da so napeli vse moči. Ko se je večer nagnil na preslavske livade, so izvojevali Rusi bolgarsko glavno mesto. V nekem poznejšem spopadu sta prišla celo bolgarska kneza Boris in Roman v roke zmagalcu. Preslavo je zasedla močna ruska posadka, kateri je poveljeval vojskovodja Svjenald, vzgojitelj Svjetoslava. Svjetoslav je nato korakal južno ob meji vztočno-rimskega cesarstva, katerega je nameraval napasti. Hotel je osvojiti Carigrad, ne da bi verolomnega Kalokira dvignil na cesarski prestol, ampak da bi tamkaj sebe ozaljšal s škrlatom.

Cesar Fokas je umrl in sledil mu je nečak Janez Tzimiskes, ki je bil hraber vojak, zmagonosen vojskovodja in vešč državnik. Razumel je vso resnobo položaja. Bil je tedaj zaposlen s pohodom proti nemirnim Arabcem, zato se je spustil v pogajanja. Veliki knez, vsled svojih zmag napihnen in zaslepljen, je stavil velikanske zahteve, Cesar jih je ogorčen za vrnil.

„Tedaj naj zapuste Rimljani Evropo!“ je vskliknil prevzetni Rus. „Ni več njihova; presele naj se v Azijo!“

Med cesarjem in velikim knezom se je bližal strašen boj na življenje in smrt. Oboroževala sta se oba na vso moč. Svjetoslav je poklical na pomoč Ogrov in celo Pečeneg, svoje stare sovražnike; Bolgare pa je prisilil za vojaško pomoč.

Bližal se je velikonočni čas l. 971. Svjetoslav, ki je prezimil v Preslavi, je izvedel, da je cesar Janez že prekoračil balkanske prelaze in se bliža z ogromno močjo bolgarskemu glavnemu mestu. Rusi so zagrešili nerazumljivo napako, ker niso zasedli balkanskih prelazov. Cesar Janez se je bližal s 150.000 pešci in 30.000 konjeniki, kakor tudi s precejšnjimi oblegovalnimi pripravami; istočasno je plula močna mornarica iz Črnega morja proti Donavi, da bi zabranila Rusom povratek. Bolgarom je cesar naznanil, da se je prišel vojskovat le proti Rusom.

Svjetoslav je odposlal svojo armado proti Grkom. Rusi so se postavili v preslavski ravnini. Vnela se je bitka. S preziranjem smrti so se zagnale grške čete na severne bojovnike. A stali so ko zidovje; kljubovali kot skala vsakemu naskoku vzhodno-rimskih vojakov. Naenkrat zabobni zemlja od mnogo tisoč udarcev kopit in prikažejo se z naperjenimi sulicami „neumrljivi“ oklopniki cesarjevi. Sedaj ni pomagal več odpor. Rusom je preostajala rešitev le v begu; bitka je bila za-nje izgubljena. Umaknili so se v trdnjavo Silistrijo, kjer se je nahajal njihov veliki knez.

Prihodnjega dne so osvojili Grki Preslavo. Vjeli so tudi carja Borisa z vso njegovo družino.

Svjetoslav je imel v Silistriji še 60.000 mož, med katerimi se je nahajalo 20.000 Bolgarov, ki so mu prisiljeni sledili in so se mu večkrat poskušali upreti. Zato jih je ukazal kakih 300 pomoriti, ostale pa razorožiti, ker so mu odrekli pokorščino.

(Dalje prihi.)

Iz celega sveta.

Zenska zvižaja. Na Dunaju so bile v neki hiši več dni iz okna na mostovžu zemlje za zajutrek pokradene. Tat je bil tako premeten, da se ni dotaknil zemelji, kadar je gospa Puringer pazila nanj. V svoji zadregi se je gospa posvetovala s svojimi sosedami in sklenile so, da bodo nastavile tatu zanjko. Drugo jutro je pek zemlje v poltemi položil na okno tiste gospe in potem v polkrogu okoli okna natresel saj. Uro pozneje je gospa Puringer sklicala svoje znanke: zemelj ni bilo, na tleh pa so bili odtisi dveh velikih moških nog. Odtisi-izdajalci so se sledili do neke stranke, ki je stanovala v istem nadstropju. Ko so se vrata odprle, so šle ženske za sledjo skozi stanovanje do neke sobe, v kateri je bival židarski pomočnik Karol Rogel kot podzakupnik. Sledovi nog so šli noter do njegove postelje. Rogla, ki je na videz spal, so zbudile. Trdil je, da je nedolžen. Zdaj je moral pokazati svoje noge. Te so bile črne. Tudi postelja je bila od saj umazana, vrhu tega so se pa v postelji našle tudi zemeljne drobtine. Rogel ni prišel k sodnijski razpravi. Poslušalci so se smejali, ko je gospa Puringer razložila premeten vojni načrt in opisala tragokomični položaj, v katerem se je nahajal tat, ko so mu dokazale ženske, da je kriv. Ker je bil Rogel že poprej radi tatvine večkrat kaznovan, ga je obsodil sodnik na 3 mesece strogega zapore.

Mesto brez občinskih doklad. To srečno mesto so Kašperske gore na Češkem, kjer davkoplačevalci ne plačujejo niti šolskih doklad, niti šolnine, niti občinskih davkov. Mesto ima tako bogat vir v do-

gel Napoleon postaviti nasproti le 70.000 mož. Pri mestu La Rothiere-u ga je dosegel prvi poraz od strani zaveznikov, ali njegov živahni duh se je še enkrat povzdignil nad veliko moč zaveznikov. Od 1. februarja pa do 18. je zmagoval po vrsti nad zavezniškimi četami, dokler ni bil končno v bitkah pri Laonu in Arcis-sur-Aube (10.—12. marca) premagan. Sedaj je hotel Napoleon prenesti bojišče na Reno in je tako dospel do Vitry-ja, kar mu je došla vest, da so zavezniki na potu proti Parizu samemu. S pospešenimi marši je hitel za njimi, ali nekoliko ur pred Parizom je doznal, da se je mesto predalo (30. marca). V Fontainblau ga je dosegla vest, da ga je narodna skupščina vrgla s prestola in da je večji del generalov odpadlo od nje. To ga je sklonilo, da se je odpovedal na korist svojemu sinu, ali zavezniki so odklonili to njegovo ponudbo in tako se je Napoleon dne 11. aprila za-se in za svoje naslednike odpovedal francoskemu prestolu. V nadomestilo mu je bil odkazan otok Elba kakor kneževina, puščen naslov cesarja in obljubljena mu je bila letna pokojnina 2 milijona frankov. Od nekdanjih silnih njegovih čet so mu pustili zavezniki le 400 gardistov (telesne straže), ki so ga spremljali na otok Elbo. — Dne 8. maja 1814 je prepeljala neka angleška ladja te žalostne ostanke nekdanjih Napoleonovih armad na omenjeni otok. Ali ni trajalo niti eno leto dni, in orel je zopet (26. februarja 1815.) ali zadnjikrat razpel svoja krila nad Francosko. V bitki pri Waterloo dne 18. junija so ga zavezniki popolnoma porazili ter obsodili v prognanstvo kakor „generala Bonaparte“ na otok Sv. Helena, kamor je dospel dne 16. oktobra 1815. Tu so ga držali pod strogim nadzorstvom do njegove smrti dne 5. maja 1821.